

KESKUSTELUA RAJOJEN YLI

Ron Scollon & Suzanne Wong Scollon *Intercultural communication*. Language in Society 21. Blackwell, Oxford 1995. XIII + 271 s. ISBN 0-631-19489-4.

Ron Scollonin ja Suzanne Wong Scollonin kirja »Intercultural communication» tarkastelee laveasti eri ryhmien välistä kommunikaatiota. Kirjassa pohditaan paitsi sitä, mitä kulttuurienvälisen kommunikaation on perinteisesti käsitetty tarkoittavan — eri kansallisuuksien välistä kanssakäymistä — myös muunlaista ryhmäraajat ylittävää kommunikaatiota. Tarkastelun painopiste on kuitenkin Itä-Aasian (Kiinan, Japanin ja Korean) ja angloamerikkalaisten (USA:n ja Iso-Britannian) diskurssikäytäntöjen eroissa.

Intercultural communication on kunnianhimoinen kirja, joka pyrkii eristämään ja esittelemään idän ja lännen puhekäytänteitä sortumatta yliyleistämiseen tai stereotyyppittelyyn ja vertailemaan käytänteiden yhtäläisyyksiä ja eroavuuksia arvottamatta näitä suhteessa toisiinsa. Tavoite toteutuu-kin aiheeseen nähden varsin hyvin; juuri kulttuurienvälisen kommunikaation tutkimuksessa yksinkertaistukset ja stereotypiat tarjoutuvat vaarallisen helposti selityksiksi. Ryhmän tyyppillisten piirteitten kartoittamisesta on vain pieni askel ryhmän jäsenten leimaamiseen tietynlaisiksi (esim. »suomalaiset ovat hiljaisia»).

Scollon ja Scollon ovat erittäin tietoisia tästä vaarasta: kirjassa kehoitetaan moneen kertaan välttämään tietynlaisten diskurssikäytänteiden tulkitsemista ryhmän jäsenten ominaisuudeksi. Kirjoittajat itse väistävät yliyleistämisen vaaraa nostamalla esiin länsi–itä-jaon lisäksi myös muita tekijöitä — esimerkiksi keskustelijoiden iän, sukupuolen ja puhetilanteen — jotka vaikuttavat ihmisten vuorovaikutuskäyttäytymiseen.

len ja puhetilanteen — jotka vaikuttavat ihmisten vuorovaikutuskäyttäytymiseen.

Kirjan pääasiallisena tutkimuskohteena on kansainvälisen kaupan ja liike-elämän kielenkäyttö; tavoitteena on selvittää, millaisen kehyksen osapuolten erilaisten diskurssisysteemien jäsenyydet luovat kansainvälisen kaupan vuorovaikutukselle. Teoksen kohderyhmä ovat kirjoittajien mukaan erityisesti itäaasialaiset englantia toisena kielenä puhuvat kielenkäytön ammattilaiset ja heidän englanninopettajansa, mutta myös muut ammattilaiset, jotka ovat kiinnostuneita eri ryhmien (diskurssisysteemien) välisestä kommunikaatiosta. Termin *kielenkäyttäjäammattilainen* (*professional communicator*) kirjan tekijät määrittelevät varsin väljästi henkilöksi, jonka työn valtaosa koostuu kommunikoinnista. Kirjoittajat myös esittävät listan ammateista, joiden harjoittajat, muiden muassa, ovat kielenkäyttäjäammattilaisia. Listassa on mainittu runsaasti markkinoinnin ja talouden sekä tekniikan alan ammattinimikkeitä (esim. *account executive*, *senior engineer*); humanistiammatteja ei listalta juuri löydy.

Metodiltaan kirja pohjautuu lähinnä interaktionaaliseen sosiolingvistiikkaan ja puheen etnografiaan. Kirjoittajat ovat tutkineet kulttuurienvälistä kommunikaatiota sekä Kaukoidässä että Yhdysvalloissa jo parinkymmenen vuoden ajan. Havainnoille ja tuloksille antaakin tukea ja luotettavuutta niiden taustalta selvästi heijastuva monipuolinen kenttäkokemus.

▷

MIKSI LÄNSI JA ITÄ TULKITSEVAT TOISIAAN VÄÄRIN?

Teoksen ensimmäiset luvut keskittyvät esittelemään tutkimuksen kannalta olennaisia osatekijöitä. Scollon ja Scollon määrittelevät muun muassa »kontekstin kieliopin» (*grammar of context*), joka tulisi ottaa huomioon tutkittaessa ammattilaiskielenkäyttöä. Tämä kielioppi koostuu seitsemästä osatekijästä (esim. viestin muoto, osallistujat, tapahtuma-agenda jne.), jotka jakautuvat useisiin alaryhmiin. Yksityiskohtainen, moneen suuntaan haarova ryhmittely välttää yksinkertaistuksen vaaran, mutta saattaa myös uuvuttaa lukijan pyrkimällä esittämään kaikki tutkimuksessa mahdollisesti huomionarvoiset komponentit.

Kirjan kolmannessa luvussa tekijät käyvät läpi Goffmanin (1967) kasvojen käsitettä ja Brownin ja Levinsonin (1987) kohteliaisuussteoriaa, joiden rooli heidän tutkimuksessaan on perustavanlaatuinen. Erot aasialaisten ja angloamerikkalaisten diskurssikäytänteiden välillä ovat kirjoittajien mukaan viime kädessä selitettävissä sillä, minkälaista kasvojen suojelua ja kohteliaisuusstrategiaa puhujat missäkin tilanteessa pyrkivät käyttämään. Kohteliaisuusstrategioina Scollon ja Scollon tarkastelevat mukaanottoa (*involvement*) ja itsenäisyyttä (*independence*). Nämä termit korvaavat heidän kielenkäytössään Brownin ja Levinsonin käsitteet positiivinen ja negatiivinen kohteliaisuus. Mukaanoton kohteliaisuuskeinoja ovat esimerkiksi yhteisen tiedon osoittaminen, vastaanottajan etunimen käyttö tai puheliaisuus ylipäättään. Itsenäisyysstrategioita ovat puolestaan vaikkapa anteeksipyyntöt, puhuminen mielummin yleisellä kuin henkilökohtaisella tasolla tai vaikeneminen.

Kohteliaisuusstrategioiden valinta, ja sen myötä diskurssikäytänteet, riippuvat puhujien välisistä valta- ja etäisyysuhteis-

ta. Scollon ja Scollon pohtivat länsimaalaisia ja aasialaista käsitystä puhujien keskinäisistä suhteista kahden eri ideologian valossa: utilitarismin ja konfutselaisuuden. Puhelukäytäntöjen nivominen eurooppalaisten ja aasialaisten kulttuurihistoriaan antaa teoksen havainnoille syvyyttä, jota ei aina löydy kulttuurien välisen kielenkäytön eroavuuksia esittelevistä teoksista. Utilitaristista diskurssisysteemiä käsitellään kirjassa kokonaisen luvun verran (luku 6); utilitaristisen ideologian synty valistuksen ajan rationalismissa käydään läpi ja esitellään lyhyesti suunnan suuria nimiä (mm. Locke, Montesquieu, Kant ja Bentham). Järkeä ja hyödyn maksimointia korostavassa ideologiassa kommunikaation tehtävä on välittää informaatiota niin tehokkaasti kuin mahdollista. Tämän päämäärän mukaan utilitaarinen diskurssisysteemi on muovautunut anti-retoriseksi, positiivis-empiiriseksi, deduktiiviseksi, individualistiseksi, tasa-arvoiseksi ja julkiseksi. Tyypillisinä utilitaarisen diskurssisysteemin muotoina kirjoittajat mainitsevat puhelin keskustelut, pöytäkirjat, muistiot ja raportit.

Konfutselaista ideologiaa ja siihen pohjautuvaa diskurssisysteemiä käsitellään kirjassa vähemmän. Se esitellään lähinnä suhteessa utilitaristiseen systeemiin. Pääasiallisena erona näissä kahdessa ideologiassa on niiden käsitys persoonallisuudesta ja minuudesta. Itämaiseen minä-käsitykseen kuuluu kirjoittajien lainaamien lähteiden mukaan yksilön lisäksi hänen lähiyhteisönsä — esimerkiksi vanhemmat ja lapset ovat erottamaton osa ihmisen minuutta — kun taas länsimaisessa minä-käsityksessä korostetaan yksilön itsenäisyyttä. Tästä johtuen länsimainen ideologia painottaa yksilönvapautta ja itämainen suhteita muihin ryhmän jäseniin. Näin myös ryhmäharmonian ja suhteitten hoidon osuus kommunikaation tavoitteena on kohostaisempi itämaisessä diskurssisysteemissä kuin länsi-

maisessa, vahvasti tiedonvälitystä painottavassa ideologiassa.

Kansainvälinen liiketoiminta tuo ihmisiä eri diskurssisysteemeistä saman neuvottelupöydän ääreen sopimaan asioista. Ongelmia ja ristiriitoja saattaa keskustelussa syntyä, vaikka osapuolet olisivatkin varsinaisista käsiteltävistä asioista yksimielisiä. Scollonin ja Scollonin mukaan kansainvälisen liiketoiminnan diskurssisysteemi (*corporate discourse system*) on pääasiassa utilitaristinen. Utilitaristisen diskurssisysteemin retoriikka taas on tyypillisesti deduktiivista. Tällä kirjoittajat tarkoittavat etenemistä tekstin rakenteessa pääargumentista perusteluihin: varsinainen pääpointti tuodaan puheenvuorossa heti esiin, jonka jälkeen sille esitetään tarvittaessa perusteluja. Vastakohdassa, induktiivisessa strategiassa, perustellaan ensin, miksi jokin tietty asia on tarpeellinen, ja vasta sen jälkeen tuodaan esiin tämä asia. Induktio–deduktio-jako on olennainen, koska se on kirjoittajien mukaan monen väärinymmärryksen takana eri diskurssisysteemien kohdatessa: neuvottelupöydän ääressä amerikkalaiset esittelevät uudet topiikit pääosin deduktiivisesti, kun taas aasialaiset käyttävät usein induktiivista strategiaa.

Topiikkien eri esittelytavat ovat yhteydessä kohteliaisuusstrategioihin. Scollonien lainaaman retoriikan opaskirjan mukaan deduktiivista esittelytapaa käytetään silloin, kun esiteltävän idean arvo on itsestäänselvä tai jos esittelijän ei muuten tarvitse oikeuttaa ideaansa kuulijoilleen. Induktiivista strategiaa puolestaan käytetään tyypillisesti silloin, kun puhuja esittää idean, jonka hän arvelee saattavan herättää vastustusta kuulijoissaan. Edellisen perusteella Scollonit päättelevät, että topiikit esitellään deduktiivisesti erityisesti silloin, kun kommunikation pääasiallisena tarkoituksena ei ole rakentaa osapuolten välille tiettyä suhdetta tai kun puhujan ei tarvitse pyytää eikä esittää

auktoriteettia(an) muille tai muilta.

Eri esittelytavoissa voidaan nähdä yhteys kohteliaisuusstrategioihin: mukaanotto-kohteliaisuudessa oletetaan keskustelijoiden välille paljon yhteistä maaperää, jolloin voidaan myös olettaa, että puhujat ovat jokseenkin samaa mieltä uusista ideoista. Itsenäisyys-kohteliaisuudessa taas oletetaan vastaanottajan haluista ja intentioista mahdollisimman vähän ja ennakoidaan mahdollista erimielisyyttä. Täten siis deduktivismi asettuu yhdeksi mukaanoton kohteliaisuuskeinoksi ja induktivismi itsenäisyys-kohteliaisuuden keinoksi.

Kuten kirjassa aiemmin on esitetty, kohteliaisuusstrategian valinta perustuu siihen, miten keskustelija tulkitsee tilanteen ja suhteensa muihin keskustelijoihin. Utilitaristinen ideologia korostaa individualismia, informaatiota ja tasa-arvoisuutta, konfutselainen taas suhdehierarkiaa muihin ihmisiin. Diskurssisysteemien kohdatessa utilitaristisen systeemin jäsenet käyttävät enemmän mukaanoton keinoja pyrkiessään kohti tasa-arvoisuutta, kun taas konfutselaisen systeemin jäsenet osoittavat tietoisuuttaan ihmisten välisistä hierarkkisista suhteista ja keskustelun suhteita ylläpitävästä funktiosista itsenäisyys-kohteliaisuuden keinoin. Tuloksena on epätasapainoinen keskustelu, jonka seurauksena edelliset voivat pitää jälkimmäisiä jäykkänä, epäsuorina ja epäselvinä, ja jälkimmäiset taas edellisiä suorasukaisina tungettelevina suupalteilina.

Kiinnostavaa on, että täsmälleen sama induktiivisen ja deduktiivisen lähestymistavan ero on havaittu tutkittaessa suomalaisten ja brittiläisten englanninkielisiä kirjoituksia (ks. esim. Mauranen 1993). Mauranen tutkimat suomalaiskirjoittajat rakensivat tekstinsä edeten yleisluontoisista perusteluista kohti tekstin varsinaista argumenttia, kun taas brittikirjoittajat toivat argumentin heti esiin. Mauranen kutsuu suomalaisten tyyliä loppufokusoivaksi (*final* ▷

focus) ja brittien tyyliä alkufokusoivaksi (*initial focus*). Tekstin rakentaminen induktiivisesti tai deduktiivisesti ei siis näiden tutkimusten valossa jaa Eurooppaa ja Aasiaa eri leireihin. Scollonien ja Maurasen mukaan kiinalaisilla ja suomalaisilla voi olla yhtäläisiä vaikeuksia saada viestinsä angloamerikkalaisten ymmärtämäksi.

Scollon ja Scollon siis nivovat kansainvälisen kommunikaation ongelmat osapuolten käyttämiin keskustelustrategioihin, jotka pohjautuvat osapuolten valitsemaan kohteliaisuustyyppiin. Se puolestaan perustuu osapuolten käsitykseen itsestä ja muista kulloisessakin tilanteessa, mikä selittyy osapuolten (pääasiallisen) diskurssisysteemin ideologian kautta. Seurausten ketjulla vältetään esittämästä yksinkertaistavia lausumia (esim. aasialaiset ovat induktiivisia, amerikkalaiset deduktiivisia). Stereotyyppitelyyn lankeamista vastaan taistelemineen ehdottomasti katsottava kirjan ansioksi; kuitenkin on ymmärrettävää, jos joku lukija turhautuu siihen, että sen sijaan, että sanottaisiin aasialaisten käyttävän induktiivista strategiaa, sanotaankin ihmistenvälisiä suhteita korostavan ideologian jäsenten tukeutuvan tietyissä tilanteissa itsenäisyyskohteliaisuuteen, jonka yksi muoto on toipiikkien esitleminen induktiivisesti.

Kirja ei siis ainoastaan esitle eri ideologioista kumpuavia erilaisia diskurssikäytänteitä, vaan se on myös kannanotto keskusteluun yksinkertaistuksista ja stereotyyppisiin pohjaavista selityksistä kulttuurien välisen kommunikaation tutkimuksessa. Kirjoittajat jaksavat muistuttaa lukijaa tasaisin väliajoin siitä, että diskurssisysteemien eroavuudet asettuvat jatkumolle. Kaikissa diskurssisysteemeissä käytetään sekä induktiivisia että deduktiivisia strategioita ja molempien kohteliaisuuslajien keinoja. Se, mikä mahdollisesti vaihtelee, on osapuolten tulkinta kulloiseenkin tilanteeseen soveltuvasta keinostosta. Kaikkien ryhmien

kommunikaatiolla myös sekä välitetään tietoa että hoidetaan suhteita. Tässäkin erona ovat tilanteiset painotukset.

LISÄULOTTUVUUDET: KESKUSTELIJOIDEN IKÄ JA SUKUPUOLI

Yksinkertaistusten välttämisen taustaa vasten on ymmärrettävää, että Scollon ja Scollon ovat ottaneet tutkimukseensa mukaan myös kaksi muuta diskurssisysteemiä, jonka jäseniä kaikki ihmiset ovat: ikä- ja sukupuolidiskurssin. Kirjoittajat korostavat, että keskustelijat ovat aina usean diskurssisysteemin jäseniä, jolloin puhtaaksiviljeltyjä muotoja mistään systeemistä ei oikeastaan ole olemassakaan. Kirjan varsinaiseen teemaan — aasialaisen ja angloamerikkalaisen liike-elämän kommunikaation tutkimukseen — kaksi viimeistä lukua eivät sen sijaan juuri tuo lisävalaisua. Iän ja sukupuolen vaikutusta keskustelun rakentumiseen esitellään lähinnä amerikkalaisen arkipuheaineiston valossa; aasialaisista keskusteluisista ei vastaavia tutkimuksia kirjoittajien mukaan juuri ole tehty.

Vaikka eri ikä- tai sukupuoliryhmien keskusteluissa tulee esiin kiinnostavia eroavuuksia, jäävät nämä luvut silti melko irrallisiksi kirjan kokonaisuudessa. Erilaisien ikäluokkien ryhmäpiirteet ovat varsin eriytyneesti Yhdysvaltain historiaan ja yhteiskuntaan liittyviä; ikäryhmiä yhdistävät esimerkiksi koululaitoksen muutokset, Vietnamin sota (joka tietysti liittyy Itä-Aasiaan mitä suurimmassa määrin, mutta varsin eri tavoin) tai tietty lastenkasvatusopas ja -metodi.

Sukupuolten välistä diskurssia tarkastellessa Scollonien stereotyyppittelyä kaihtava ote puolestaan lipsuu. Kirjoittajat esittelevät luvussa lähinnä Deborah Tannenin tutkimuksia ja päättelevät niiden perusteella, että naiset suosivat epäsuoria ja miehet suoria kommunikaatiokeinoja. Miesten sa-

notaan myös arvostavan keskustelua laajoista topiikeista kuten urheilusta, politiikasta ja taloudesta. Naisten todetaan pitävän onnistuneena keskustelua, joka liikkuu henkilökohtaisella tasolla ja koskettelee ihmisten välisiä suhteita. Tuntuu yllättävältä, että »kulttuurienvälisessä» osuudessa stereotyyppioista niin tietoiset kirjoittajat lankeavat moisiin yleistyksiin pohtiessaan miesten ja naisten välistä keskustelua. Hankalinta kirjan kokonaisuuden kannalta luvussa on kuitenkin se, että sukupuoli ja ikä eivät varsinaisesti nivoudu analyysiin konfutselaisesta tai utilitaristisesta diskurssisysteemistä. Lähinnä utilitaristinen diskurssisysteemi tarkentuu, ei niinkään yleisesti angloamerikkalaiseksi diskurssisysteemiksi, vaan prototyyppisesti Yhdysvaltain suurten ikäluokkien miesten systeemiksi.

LOPUKSI

Ron Scollonin ja Suzanne Wong Scollonin kirja on varsin perusteellinen kuvaus kahden eri ideologiaan pohjautuvista diskurssisysteemeistä. Diskurssisysteemien erojen taustalta löytyvät ideologioiden erilaiset käsitykset ihmisestä ja minuudesta, jotka vaikuttavat siihen, miten ihmiset kulloisessakin tilanteessa ottavat toisensa huomioon (eli kohteliaisuusstrategoiden valintaan). Utilitarismiin ja konfutselaisuuteen perustuvien diskurssisysteemien kuvaus on vakuuttavaa; tekstistä henkii läpi vuosien työ eri systeemien välisen kommunikaation käytännön kysymysten ja ongelmien parissa. Väärinymmärryksiä ja ristiriitaisuuksia valotetaan myös runsain esimerkein; nämä olisivat tosin todistusvoimaisempia, jos edes osa olisi todellisten keskustelujen kuvauksia. Kirjan esimerkit ovat konstruktioita »tilanteista, joissa kirjoittajat ovat usein olleet», mikä epäilemättä pitääkin paikkansa, mutta väliin olisi voinut myös sirotella muutaman nauhalta puretun au-

tenttisen keskustelunkatkelman.

Scollonien kirja ei ole ylikuormitettu termeillä, mutta joidenkin käsitteiden laaja käyttöalue hämärtää niiden viittaussuhdetta. Pääkäsite *diskurssisysteemi* esitellään koostuvaksi ideologiasta, sosialisaatiosta, diskurssin lajeista ja kasvosysteemeistä. Diskurssisysteemin käsitettä käytetään varsin laveasti, eikä sen suhde esimerkiksi *kulttuuriin* tai *ideologiaan* ole kaikissa kohdin selvä. Myös termin *corporate discourse system* (esim. liike-elämän diskurssisysteemi) tarkoite jää jonkin verran hämäräksi. Kirjoittajat käyttävät käsitettä suurin piirtein samaviitteisesti kuin keskusteluanalyytikot termiä *institutionaalinen vuorovaikutus*, mutta toisaalta *corporate discourse system* asetetaan hierarkiassa samalle tasolle kuin utilitaarinen diskurssisysteemi, jonka tyyppillinen käyttöalue se tavallaan on.

Kaiken kaikkiaan Intercultural communication on selkeästi kirjoitettu ja perusteellinen teos. Voisi sanoa, että se on utilitaristisesta diskurssisysteemistä käsin kirjoitettu: lukijaa lähestytään muistuttamalla häntä tärkeistä tai varottavista seikoista (= mukaanotto-kohteliaisuus) ja uudet topiikit esitellään deduktiivisesti. Tekstissä uudet asiat ja relevantit osatekijät tuodaan heti esiin, jonka jälkeen niitä perustellaan, syvennetään ja laajennetaan. ■

SALLA KURHILA

PL 13 (Meritullinkatu 1 B),

00014 Helsingin yliopisto

Sähköposti: salla.kurhila@helsinki.fi

LÄHTEET

BROWN, PENELOPE – LEVINSON, STEPHEN 1987 [1978]: *Politeness*. Cambridge University Press, Cambridge.

GOFFMAN, ERWING 1967: *Interaction ritual*. Anchor Books, Garden City, NY.
MAURANEN, ANNA 1993: *Cultural differences in academic discourse*. – Liisa

Löfman ym. (toim.), *The competent intercultural communicator* s. 157–174. AFinLAn vuosikirja 51. Tampere.

UNKARILAINEN OPAS SUOMALAIS-UGRILAISUUTEEN

Márta Csepregi (toim.) *Finnugor kalauz*. Panoráma, Budapest 1998. 287 s. + 32 värikuvasivua. ISBN 963-243-813-2.

Nykyään Budapestin yliopistossa työskentelevä Márta Csepregi, jonka monet muistavat Helsingin yliopiston pitkäaikaisena, innostavana ja sydämellisenä unkarinlehtorina sekä oppikirjantekijänä, on suppeammassa piireissä tunnetulta puoleltaan myös ansiokas ostjakologi. Tutkijana, opettajana ja tutkimusmatkailijana hän tuntee suomalais-ugrilaisuuden monia puolia ja lienee siksikin ehdottomasti oikea henkilö toimittamaan ajantasaisen ja kansantajuksen kokoomateoksen, jolla unkarilaisille maallikoille annetaan yleiskuva koko kielikunnastamme.

Tällaista teosta on keskieuropalaisten kielisukulaistemme mailla kipeästi kaivattu. Olemassaolevat unkarinkieliset yleiskatsaukset suomalais-ugrilaisiin kieliin ovat nimittäin sekä maallikolle kovin tieteellisiä että kielisukulaistemme nykyolojen kannalta täysin vanhentuneita. Erityisen tarpeellista asiallinen tieto on Unkarissa, koska siellä nykyäänkin kansalliset intohimot näyttävät purkautuvan loistokkaiden kansallisten alkuperämytologioiden rakenteeseen, vanhoista tutuista turkkilais- ja hunnifantasioista unkari–sumeri-rinnastuksiin. Mukaan saattaa liittyä myös perinteikäs salaliittoteoria: fennougristiikka on imperialistinen, itävaltalais-(neuvosto)venäläinen salajuoni, jonka päätarkoituksena on nujertaa unkarilaisten itsetunto tekemällä

heistä primitiivisten kotakansojen sukulaisia. Postsosialistisessa arvosekaannuksessa tällaisen rajatiedon harrastajat — jotkut jopa jonkinlaisia kielen ammattilaisia, minä luulisi olevan vakava muistutus historiallisen lingvistiikan tuntemuksen tärkeydestä! — pääsevät joskus julki vakavammillakin foorumeilla. Unkarilaiset fennougristit joutuvatkin näköjään muutaman vuosikymmenen välein julkisesti argumentoimaan suomalais-ugrilaisen kielisukulaisuuden puolesta; tuorein esimerkki tästä lienee Károly Rédein kirjanen *Őstörténetünk kérdései* ('Esihistoriamme kysymyksiä', 1998).

Finnugor kalauz ('Suomalais-ugrilainen opas') koostuu yli kahdenkymmenen kirjoittajan artikkeleista. Kirjoittajat ovat unkarilaisia fennougristeja tai lähitieteiden harjoittajia, ilahduttavan suuri osa nuorehkoa polvea. (Vain kaksi on Unkarissa asuvia ulkomaalaisia: saksalainen samojedologi Florian Sobanski sekä marilainen Margarita Kuznetsova.) Csepregi itse on kirjoittanut pitkän johdannon, jossa hauska ja selkeästi kerrotaan fennougristiikan ja vähän (historiallisen) kielitieteenkin perusteista. Muista yleisempiä näkökohtia esittelevistä artikkeleista haluaisin erikseen mainita Enikő Szíjn opettavaisen katsauksen Venäjän ja Neuvostoliiton suomalais-ugrilaisten historiaan. Erityisen kiitoksen